

Марков Георгий Моисеевич

Празното пространство

**Москва
«Книга по Требованию»**

УДК 82-3
ББК 84
М26

М26 **Марков Георгий Моисеевич**
Празного пространство / Марков Георгий Моисеевич – М.: Книга
по Требованию, 2012. – 38 с.

ISBN 978-5-458-04400-4

ISBN 978-5-458-04400-4

© Издание на русском языке, оформление
«YOYO Media», 2012

© Издание на русском языке, оцифровка,
«Книга по Требованию», 2012

Георги Марков
Празното пространство

Беше стоял дълго на прозореца срещу двете тополи, тези млади гиганти, които стърчаха над цялата околност. Беше гледал игрилото, ритмично люлеене на върховете, тремавото поклащане на ниските оголени клони, лъскавата нежна кора на стъблата, изприщена тук-там от малки рани, които показваха местата на неродените клони, трайни, разрастващи се спомени за умрели зародиши, застинали в безкрайното време на своето появяване.

Беше си представял движението на соковете (невидимите потоци), които отиваха нагоре като по булевард и почти не се вливаха в малките улички долу, както не бяха отделили нито капка на обречените зародиши, за да предопределят съществуването, полусъществуването и несъществуването. Едновременно си представяше буйния растеж на клетките по върха на стъблата, неударимото им размножаване и стремителна страст и малко под тях повяхването, тихото умиране, изсъхването. Беше си помислил, че всъщност това е някакъв закон на движението нагоре.

От силния напор на вятъра голямата топола се огъваше и засланиеше по-малката топола. Те допираха клоните си леко, с непохватна нежност, учудени от неочакваната възможност да се приближат, да сплетат клоните си така, както биха сплели корените си.

Зад тях бавно течеше празното пространство на небето, белезникаво мъртво, което от време на време се разкъсваше от живачния блясък на плененото слънце.

Това усещане му беше познато. Той чувствуваше предопределената самота на тялото си, безумното усилие на гръбнака да поддържа безсмисленото състояние, отмереното биене на пулса и гниещата тишина, която изпълва слуха със спомените за разни звуци, като викове, долетели от задгробния живот, и бавното вцепенение на мисълта, съзнала собствената си невъзможност в празното пространство...

До преди това беше треперал, внезапно разсъблечен, гол под студения вятър, с онази неудържимост на трескавия човек, който няма где да се подслони и завие. Беше се видял като озлочестен нещастник, обзет от сантиментално съзнание на своята безпомощност, умоляващо жалък с амбициите си и този болезнено съзнаван гърч на завистта, който крещеше:

— А аз!

Празното пространство насмешливо млчеше, за да настъпи смирение и разкаяние. Но при амбициозния човек разкаянието се превръща в самообвинение, защото характерът непрестанно изнасилва истините.

„Ето — беше си казал той, — единственото, което ми остава, е да седя и да работя. И в този момент трябва да правя това, а не мога! Много искам, имам най-голямото желание, готов съм да умра, но да направя нещо, а не започвам, защото знам, че няма да мога! Не става въпрос за неувереност, та аз съм бил винаги уверен, повече, отколкото трябва, чувствувал съм се сигурен, но сега съзнавам, че желанието е едно, а възможностите са друго, но не искам да призная, защото ме боли...“

После небето беше потъмняло. Вятърът продължи да напиря и двете тополи продължиха да се стремят една към друга. Чуваше се свистенето, познатият писък на клоните, ту усилващ, ту отслабващ.

До него жена му кротко спеше. Беше допряла глава на рамото му, той усещаше струята на дъха ѝ, бавното ритмично вливане на нейната топлина в него.

„Ние двамата! — мислеше си той. — Какво представляваме ние двамата? За какво сме се събрали под този юрган? Свързва ни само един навик и нищо друго! Ние и двамата го съзнаваме и затова така често се ненавиждаме, всеки смята, че е измамен от другия, че е проиграл живота си заради другия, че трябва да бъде обезщетен! Не се разбираме и не желаем да се разбираме! Навикът ни е лишил от всяка новост, от всяка свежест, ние не се виждаме, колкото и да се гледаме, съществуваме у дома като прастари портрети, с които всички са свикнали и от години никой не е погледнал. Ние сме двама стареещи скопци, принудени да живеят под един покрив, отвърнати един от друг заради взаимната си неспособност...“

Тя дишаше равномерно, дълбоко, в състояние на тежка непробудност и това го дразнеше. Той виждаше във всичко нейната себичност, даже в спането.

— Какво ти е? — беше го попитала вечерта, докато стоеше пред огледалото и масажираше лицето си.

— Работа — отвърна той, и продължи да прелистя книгата по бюрото си.

— Всеки работи — каза тя фразата, която бе казвала хиляди пъти.

Илиев беше замълчал. Жена му продължаваше да масажирва лицето си пред огледалото. Друг път не можеше да понася това безкрайно пляскане с пръсти по бузите, тази барабанена игра, осветена от равния блясък на очите, пропита от женски фанатизъм и глупост. Искаше да ѝ извика.

„И да се пляскаш, и да не се пляскаш, ти си на тридесет и пет години, бръчките под очите ти се виждат от един километър, кожата

на ръцете ти лъщи и вените на краката ти вече синеят!“

Тази вечер не я забелязваше.

— Можеше да излезем някъде — беше казала тя за милионен път. — Не ми се седи тука!

— Излез! — отвърна той, зарадван, че наистина ще се махне, няма да го угнетява с присъствието си, с движението си, дори със съществуването си.

През последните години на техния безкраен брак беше забелязал как все по-силен и неутолим става нейният стремеж да разнообрази живота си, да се случи нещо, да изживее нещо интересно, непременно приятно. Заплахата на старостта я тласкаше към безскрупулни надежди, но тя беше страхлива, твърде много я обременяваше положението, което не би желала да пожертвува. В края на краищата всичко си оставаше вечерно въздишане по пропуснатия ден. И баналната неудовлетвореност на всички жени.

„Бога ми — казваше той със злорадство, — те цял живот се стремят да получат това, което природата им е отнела й никога няма да им даде. Те не искат да се помирят, че не могат да бъдат мъже!“

Тя продължаваше да стои пред огледалото, а той напразно се опитваше да се съсредоточи. Никога до тази вечер не беше изпитвал такава необходимост да остане сам, да се отдели от всички моменти на всекидневието, да спре потоците на всички външни усещания, досадното жужене на дребни насекомни мисли и да реши. Той вярваше, че спокойствието ще му донесе разбирането, макар и да съзнаваше, че няма нищо за разбиране.

„Трябва да помисля и да реша!“ — беше си казал той с неясното намерение да действа, да извърши някакви промени в живота си, от които нататък всичко щеше да бъде ново.

— Бъди така добър да ме откараш! — каза тя, докато поставяше аркансил на миглите си. После идваше ред на туша, петнадесет минути полуидиотски физиономии, от които трябваше да остане възможно най-привлекателна.

— Добре — отвърна той. Да може да я откара някъде, откъдето няма да се върне.

После трябваше да гледа ужасния процес на обличането. Тя доста се колеба с кои обувки да излезе, смени чорапите, после отново обувките и отново чорапите, а той си мислеше, че тя нарочно го измъчва и се наслаждава на нервите му. Беше му отвратително да гледа закопчаването на жартиерите, непоносимата голота на познатото тяло и неспокойните изпитателни погледи, които проверяваха всичко в огледалото. Той мълчаливо я ругаеше, наричаше я с най-

обидни имена, радваше се, че въпреки фантастичните ѝ усилия тя не е това, което преди години представляваше, че инстинктите я правят смешна...

В колата мълчаха. Това беше обичайното им състояние, техните думи нямаха съдържание, дори информацията бяха вяли и опустошени, а интересът принудителен. Всички опити да говорят за нещо винаги отиваха в задънената улица на познатите, неизменните заключения. Те представляваха двама затворници, осъдени на доживотен затвор. Съвместност, която е равносилна на смъртна присъда, тъй като бяха умрели всички взаимни движения на мисли и на чувства, както и на всички възможности да се родят помежду им нови интереси.

Пред хората възпитанието ги заставяше да симулират почтителна взаимност.

В колата той си мислеше:

„Дори не ме попита какво става с мене! (А тя вече го беше питала.) Все едно ѝ е, както и на мене ми е все едно къде отива, какво ще прави, кога ще се върне и не би могло да бъде другояче! Ние двама-та един с друг, един до друг...“

Тя седеше до него като манекен, винаги заела някаква поза, която трябваше да предизвиква външното внимание. Илиев си мислеше, че жена му непрестанно съзерцава позата си и се самонаслаждава. На кръстовките и пред светофарите, където колата спираше и където уличните лампи осветяваха лицето ѝ, тя сякаш се превръщаше в истински паметник на женско достолепие и снизходителна важност. Той улавяше погледите на младите момичета по тротоарите, които се взираха в нея, ония характерни женски погледи, пълни с любопитство и върл антагонизъм.

„Какво правя? Къде отивам? Защо отивам? Какво търси тя до мене?“ — отведнъж се беше попитал той, много засрамен, че дори в тази решителна и съдбоносна вечер трябваше да играе ролята на шофьор, който развежда скупаещата си жена.

Беше я оставил пред входа на някаква приятелка и веднага подкара колата към дома. Караше с голяма скорост, което го приближаваше към познатото ново състояние, изпълнено с възбуда и раздражение. Илиев продължаваше да си вярва, че може би наистина нещо ще се промени, без да подозира, че се отнася към тази промяна като към тайнство, което трябваше да се осъществява от някакви външни сили. Сляпа вяра или романтично увлечение, което го превзе със своята свежест. И той бързаше.

Живееха в крайградска къща, на горния етаж, точно срещу двете

тополи. Долният етаж принадлежеше на цирков артист и жена му. Той беше пенсионер, бивш клоун, когото децата преди петдесет години си спомняха. Жена му, много по-млада, бе приела това съжителство с определена цел. Трябваше да се грижи за стареца до смъртта му, след което наследяваше апартамента, място в Бояна и имуществото му. Сделка, обвързана със сигурността на брака.

Илиев мина покрай светналите прозорци. Бившият клоун, както обикновено, седеше в кухнята и пишеше тото-фишове или стихове. Това бяха увлечения, на които се отдаваше страстно, въпреки че нито печелеше на тотото, нито печатаха стиховете му, въпреки че в разкапаното му от някаква болест тяло почти нямаше сили. Жена му очевидно отсъствуваше. Тя излизаше всяка вечер с любовника си, за когото смяташе да се омъжи след смъртта на стареца. Отначало беше спазвала приличие, но животът на стария клоун прекали със своята продължителност. Той ревнуваше, плачеше пред Илиев с хълцане и ридание и тогава лицето му много напомняше на гримирания някога клоун, смешна идея, обляна с много сълзи.

Илиев изкачваше стълбите и си мислеше:

„В къщата сме само той и аз, само аз и той!“

Тази еднаквост му се стори предизвикателно символична, предопределен и многозначителен момент от неговия живот.

„И аз съм клоун, но за съжаление не толкова стар!“ — би извикал той, ако не се страхуваше от подобна откровеност.

Влезе тихо, съблече се и превъртя ключа.

Светлината струеше от ъглите на стените, измъчена, насила доведена светлина, която нямаше нищо общо с крещящото сияние на онази, другата лампа, която той виждаше в паметта си като привързано с жица слънце... над главата на детето. То препускаше из единствената стая, залиташе и като че ли всеки момент щеше да падне. Много беше жизнено, смело дете, което се катереше навсякъде, събаряше всичко и не се боеше от чуждите погледи.

— Хей! — извика то и се покатери върху колената на Илиев.

Като усещаше пъргавината и силата на малките мускули, той го повдигна, обзет от непознатата нежност, че държи в ръцете си дете. То го загледа подозрително, подразни се от ласките му и отведнъж се изплези. Илиев се засмя и го целуна.

— Хей! — извика то, засегнато от своеволието на възрастния. — Пусни ме! — И размърда енергично рамената си. Приличаше на пърхащо животинче, което знае силата си и слабостта на възрастните към него.

После пак запрепуска из стаята, спря се пред вратата, опита се

да достигне дръжката, но не успя, подскочи и пак не успя. Обърна се и загледа госта. Гледаше го втренчено, сякаш искаше да му внуши сериозността на цялото положение.

Илиев също го наблюдаваше. Тези подвижни тъмни очи, които отразяваха светлината на всяко намерение, бликнало с лекота, самородно, с безусилното спокойствие на устните, които можеха да оформят всякакви звуци, с подкупващите трапчинки на бузите, винаги приготвени за смях, и разширените ноздри с тяхното тежко, осезаемо дишане, цялата сумтяща сила на младия организъм, която го превръща в непрестайно движение и шум, всичко това напомняше познатото лице на бащата.

Тази прилика на два спомена отново го върна към вчерашното особено чувство, неопределено и всеобхватно. То идеше с отваляващия страх на онзи тъй символичен сън, който Илиев още не можеше да проумее. Някой кръвожаден и жесток го гонеше по билото на планината, а той не смееше да се обърне. Нищо не виждаше, светът нямаше нито цвят, нито обем, но той знаеше, че някъде отзад се приближават страшни очи, устремени в него, очи, които искаха да го погълнат. Той бягаше с всички сили, но страхът подкосяваше краката му, очите го застигаха. Те бяха съвсем наблизо, много наблизо, може би ще го докоснат по врата, точно по врата, не можеше да издържи повече и отведнъж се намери върху ръба на гигантска скала. Очите бяха отзад, те се приближаваха с движението на пиявици и той чувствуваше онзи хлад преди докосването, не издържа и започна да пада в пропастта на безкрайното празно пространство...

А може би не беше сън, а тайнствена, огромна мисъл, неразчетено съдържание, която обхващаше цялото му същество, държеше го в плен на своята загадъчност.

Беше се уплашил, цял ден потръпваше и си мислеше какво ли може да се случи.

„Днес сигурно ще катастрофирам!“ — казваше си той, обзет от несигурност и фатализъм.

И същата вечер, като видя приликата на детето с бащата, след всичко, което се беше случило, отдаде голямо значение на своя сън, смяташе, че той просто е предусещал бъдещето, както кучетата надуват опасността. Това беше върхът на всичките му преживявания, действителни и измислени. Венецът върху главата на този Сомов.

Бяха в залата. Илиев седеше на своето традиционно място, председател на комисията. Признание, което вече десет години шестуваше из института, за да поддържа несъмнеността на неговия

авторитет.

Бяха запалили лампите. Той нареждаше на такива заседания да се запалят всички лампи, макар и сред бял ден. Винаги беше намирал, че отсъствието на традиция и възпитание лишава подобни моменти от необходимата тържественост, онова подчертаване на особеността, на отговорността и още, както той се изразяваше, на „неповторимостта“.

— Знаете ли, че това действа на настроението! — беше казал един от членовете на комисията, забележителен професор. — Аз се радвам на светлината на прожекторите и като ги угасят, ми е тъжно!

— Вие умеете, вие всичко умеете, драги Илиев! — казваше другият от членовете на комисията, доктор на техническите науки.

Беше твърде приятен състав от специалисти, които гледаха на предстоящата работа като на интересно удоволствие. Той чувствуваше тяхното разположение, слушаше духовитостите, които си подхвърляха един на друг, остроумните коментарии по разни проекти и се радваше, че стои начело на такъв технически елит.

Професора се смееше язвително.

— Не могат да ме изненадат, не могат да ме изненадат! — казваше той за проектите, които трябваше да разгледат. — Знаете ли каква е трагедията на нашите хора? Тръгнат добре и в оня миг, когато узнаят това, край, спират, възхищават се на себе си и цял живот тъпчат на едно място!

— А аз мисля, че това е просто липса на талант! — отвърна докторът на техническите науки. — Какво мислите, Илиев?

— Мисля, че такъв е резултатът, когато се работи за пари! — отвърна той.

А професорът отново захвана:

— Погледнете, елементарно мислене! Никакъв риск, никаква авантюра, права пътека по асфалта, как не ги е срам! Боже мой, с машинни инженери ли работим, или с тенекеджии!

Тия вътрешни конкурси бяха измислени от Илиев и се обявяваха периодически за определени теми.

Върху голямата маса шумеше паусовата хартия, покрита със сплетени тушови линии, които блестяха съзерцателно очакващи, тържествени. Илиев обичаше да казва:

— Това е боята на моята професия!

Той само се навеждаше и с полулюбопитство, полуразсеяност диреше върху проекта онова, което му трябваше. Стигаше му един поглед върху изчисленията или върху чертежа, И картинката беше ясна. Той се любуваше на тази яснота, радваше ѝ се като на доказа-

телство за безспорното му превъзходство.

— Каква досада! — викаше професорът. — Тия работи ги правят студентите в кръжоците! Може ли такава нещo! То на машина ли е? Струг? Че в техникумите по-добре ще ви го начертаят!

Илиев се смущаваше от тази категоричност на професора, той винаги щадеше самолюбието на проектантите, смяташе грешките за случайни недоразумения, или пък подсказваше, че има и по-сполучливо разрешение. И всичко това отново и още по-силно го изпълваше с достолепие и себеувжение.

Най-напред разгледаха специалния кран на една млада инженерка. Момичето беше събркало в натоварванията, но докторът на техническите науки се зае съвсем галантно да обясни в какво се състои работата. Професорът сумтеше и отведнъж изтърси:

— Слушайте, Илиев, защо не изисквате повече от тях! Не можете ли? Искайте, и те ще дадат!

По-късно, спомнил си тия думи, Илиев щеше да се разтрепере. „Не можете ли?“

Защото очевидно този професор можеше да си позволи такъв тон. Илиев знаеше, че той е чудесен теоретик, завиждаше му за знанията и някак неволно му подражаваше.

Имаше у него такава особена способност да подражава на всичко, което види ярко и силно съвсем несъзнателно, неусетно. Ако разговаряше с интересен и силен събеседник, след време той отведнъж открива, че се е опитал вече да разговаря като „оня“, че си служи със същите наблягания, със същите форми и дори жестовете му са някак подобни. Ако прекарваше продължително време с интересно лице, после се улавяше, че някак имитира, поел е върху себе си изразите на това лице. Всичко това му причиняваше неприятното усещане, че е слабохарактерен, неустойчив човек, който се влияе от било и не било.

Беше уверен, че и когато не се самонаблюдава, пак подражава, и се питаше дали другите забелязват неговата подражателска способност.

Това му беше във висша степен неприятно. Затова и се стараше да не гледа събеседниците и съвсем умишлено се опитваше да противопостави различен, свой тон. Но какъв беше ужасът му, когато след време пак неусетно този свой тон се загубваше и той чувствуваше върху лицето си, в звученето на гласа си, в пъргавината на движенията си своето тъй противно превъплъщение.

След инженерката минаха още два проекта, съвместно изработени, но пак с оценката на професора: